עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"י מהלכות שבועות הל' יג ופ"ד מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף יג:

י ב (מיי' פ"ד מהלכות שבועות הל' יב) טוש"ע שם סעיף יג:

יא ג ד מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ח:

ואם משנגנבה בהמתו נזר אינו נזיר וזו טעות טעה נחום המדי כשעלו נזירים מן הגולה ומצאו בהמ"ק חרב אמר להם נחום המדי אילו הייתם יודעין שבהמ"ק חרב הייתם נוזרים אמרו לו לא והתירן נחום המדי וכשבא הדבר אצל חכמים אמרו (א) כל שנזר עד שלא חרב בהמ"ק נזיר ומשחרב בהמ"ק אינו נזיר: **גמ'** אמר רבה שטפוהו רבנן לר' אליעזר ואוקמיה בשיטתייהו דתנן [ה]פותחין בנולד דברי ר"א וחכמים [א]אוסרין ואמר רבא אע"ג דאמור רבנן אין פותחין בנולד [ג]אבל פותחין בתנאי נולד ה"ד אמרי להון אילו אתא איניש ואמר לכון דחרב בהמ"ק מי הוה נדריתון אמר רב יוסף אי הואי התם הוה אמינא להון הכתיב [1]היכל י"י היכל י"י המה זה מקדש ראשון ומקדש שני נהי דידעין להון דיחרוב מי יודעין לאימתי אמר אביי ולא ידעין לאימת והכתיב [2]שבועים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך ואכתי מי ידעינן בהי יומא: **מתני'** [ט]היו מהלכין בדרך ואחד בא כנגדן אמר אחד מהן הריני נזיר שזה פלוני ואחד אמר הריני נזיר שאין זה פלוני הריני נזיר שאחד מכם נזיר שאין אחד מכם נזיר ששניכם נזירים שכולכם נזירים בית שמאי אומרים כולן נזירין וב"ה אומרים [ג]אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו ור"ט אומר אין אחד מהם נזיר [י]הרתיע לאחוריו אינו נזיר ר"ש אומר יאמר אם היה כדברי הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה: **גמ'** מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי נזיר **א]** אמר רב יהודה אימא מי שנתקיימו דבריו

אביי

ואם משנגנבה בהמתו נזר. שבדעתו היה לקבל נזירותו על אותה בהמה ובשעה שנזר לא היתה ברשותו הרי זה אינו נזיר דנזירות בטעות הואי: **וזו טעות.** של נולד טעה נחום המדי שהוא סבור שפותחין בנולד: **ומצאו בית המקדש חרב.** לאחר בית שני: **כל שנזר עד שלא חרב.** ואע"פ שלאחר כך חרב הרי (ב) נזיר דאין פותחין לו לאדם בנולד: **ומשחרב בהמ"ק אינו נזיר.** שיכול לומר (ג) לו אילו הייתי יודע שכבר חרב לא הייתי נודר וכה"ג לא הוי נולד שהרי כבר חרב: **גמ' שטפוהו רבנן לרבי אליעזר.** [א]והעבירוהו מדעתו כמו שטף מים (ב"מ ק:) והעמידוהו בשיטה שלהן דאין פותחין בנולד דאילו במסכת נדרים תנן בפ' רבי אליעזר פותחין בנולד דברי ר"א וחכמים אוסרין ואילו כי הדר אתי להכא במסכת נזיר אודויי אודי להו מדקא חזינא דלא פליג עלייהו במתני' (ד) [ב]כבמס' נדרים דנדרים מקמי נזיר נשנית וכדמפרש ברישא דמסכתא [ג] דאיידי דתני כתובות דאית בה המדיר תנא נדרים ואיידי דתנא נדרים תנא נזיר: **פותחין בתנאי נולד.** ואפילו להנהו דנדרו עד שלא חרב בה"מ: **והיכי דמי כגון דאמרי להו אילו** [ג]**דאתא איניש.** בההיא שעתא דנדריתון ואמור לכון דחרב כו': **אמר רב יוסף אי הואי** [ד]**התם** (ה). להנהו דאמרי דמי שנזר לאחר חורבן בהמ"ק אינו נזיר משום דאינהו סבורין דאכתי הוה קאי הוה אמינא להון ואמאי לא ידעין דליחרב: **הא כתיב היכל ה' היכל ה' המה.** דקאמר להו נביא לישראל אל תבטחו אל דברי הנביאים היכל ה' [ה]כי מתנבאים לא תבא [ו]עליכם רעה היכל ה' בשבועה עוד היום לבוא שיאמרו היכל ה' היכל ה' המה שנים [ז]הם זה מקדש ראשון וזה מקדש שני: **והא כתיב.** בדניאל כשהגלן נבוכדנצר בחורבן בית ראשון שבועים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך [ד]לכלות פושעים ולהסיר חטאים. שבועים שבעים שמיטין עתידין לבא מכאן ועד חורבן בית שני והם שבעים שנה שהיו בבבל וארבע מאות ועשרים שהיו בבית שני הרי שבעים שמיטין. אלמא ידעי לאימת חרב: אמרי לך רבנן כיון דלא ידעי בהי יומא מסתמא אדעתא דבנוי נדרו: **מתני' ובית הלל אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו.** ובגמרא [נ.] מפרש מאי קאמרי: **רבי טרפון אומר אין אחד מהם נזיר.** שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה [ה] שיהא מברר דבריו ויאמר הריני נזיר ולא יהא תולה נזירותו בדבר אחר: **הרתיע לאחוריו.** ראה איש פלוני בא כנגדו ואמר הריני נזיר אם זה שמעון וחזר זה לאחוריו ואין ידוע אם שמעון הוא אם לאו אינו נזיר דספק נזירות להקל: **ר' שמעון אומר יאמר כו'.** ורבי שמעון לטעמיה דאמר (ו) ספק נזירות להחמיר. ובגמרא [ו] מפרש:

גמ'

ואם לאו אינו נזיר. פי' ואם משנגנבה בהמה נדר כלומר שבשעה שנדר כבר נגנבה הבהמה קודם לכן אף שהוא לא ידע וקיבל נזירות ואמר אילו הייתי יודע בשעת נדרי שכבר נגנבה לא הייתי נודר אינו נזיר כלומר הוי חרטה מעלייתא ומתיר לו החכם שהרי הקבלה עצמה היתה בטעות שאלמלי ידע שנגנבה לא הוי נודר דלאיגלאי מילתא למפרע דנדר בטעות הוא ולא חל אפי' רגע א' דכיון דלא נדר [אלא על]י בהמה זו והרי אינה בידו נדר טעות הוא ונראה דאפילו ב"ש מודו בהא דלא הוי נזיר: **וזו** טעות טעה נחום המדי כשעלו נזירים מן הגולה כו'. שהיה סבור שפותחין בנולד ואפילו לא שכיח: כשעלו נזירים מן הגולה. להביא קרבנותיהן ומצאו המקדש חרב אמר להם נחום אילו הייתם יודעין שבית המקדש עתיד ליחרב כלום הייתם נודרים כו' וזהו נולד דלא שכיח שבשעת הנדר עדיין היה קיים והתירן נחום וטעה [שפתח] להם בנולד כזה דלא שכיח: [וכשבא] הדבר אצל חכמים [אמרו] כל שנדר עד שלא חרב הבית הוי נדר. כלומר אין מתירין לו בחרטה זו דהוי נולד אבל נזר משחרב בהמ"ק והם לא ידעו שחרב ונדרו אינו נזיר דנזירות בטעות הוא שאלמלי ידעו שכבר חרב לא היו נודרים ולא חל מעיקרא נדר זה: **ששה** שהיו מהלכין בדרך וא' בא כנגדן ואין יודעין מי הוא ואמר אחד מן הששה הריני נזיר שזה הבא כנגדנו איש פלוני הוא כלומר שאכירהו מרחוק שהוא ראובן ונדר בנזיר אם כדבריו הוא והב' אומר הריני נזיר שאינו הוא לפי שנראה לו שאינו ראובן ונודר בנזיר אם כדבריו שאינו הוא כאשר נראה בעיניו והג' אומר לשנים הראשונים הריני נזיר שא' מכם נזיר שסבור אני שא' מכם נזיר ולא השני דהיינו אותו שימלא כדבריו והד' אומר הריני נזיר שאין א' מכם נזיר פירוש שסבור אני שא' משניכם אינו נזיר דהיינו אותו שלא ימלא כדבריו אלא האחד שימלא כדבריו הוא ראוי להיות נזיר והיינו כדברי שלישי שסבר שאחד מהם נזיר ואחד מהם אינו נזיר אלא שהפכו דבריהם והחמישי אמר לשנים הראשונים הריני נזיר ששניכם נזירים כלומר לפי שכל אחד קיבל עליו נזירות לפי מה שהוא דומה בעיניו [שכל] אחד סבור לומר אמת ולכך נחת לנזירות ועל כן אני סבור שעל שניכם חל נזירות והששי אמר הריני נזיר שכולכם נזירים כלומר שסבור אני שכולכם נזירים: בש"א כולן נזירים. וסברי[2] ב"ש דנזירות בטעות הוי נזיר משום דכולן לנזירות נתכוונו וגמרו בדעתן להיות בכל ענין ומה שאמר שראה[3] איש פלוני לפי שהוא סבור כדבריו ומהך משנה מוכחא בגמרא דהקדש בטעות הוי הקדש וכו' כדאמר בגמרא: **וב"ה** אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו. ובגמרא פריך הא"ל מי שנתקיימו דבריו ובגמרא מפרש: **ורבי** טרפון אומר אין אחד מהן נזיר. דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה דגבי נזיר כתיב איש כי יפליא שצריך להפליא [ב]ולכך קבלת נזירות אפי'[4] לאחד מן השנים שנמצא כדבריו אין [ברור] לו בשעת נדרו שיהא [נזיר] עד שיבא אליהו ויגלוהו וכיון שלא היה [ברור] להן באותה שעה לא גמרו להיות נזירין והשלישי שאומר אחד מכם נזיר הרי אין אחד מהם נזיר והרביעי נמי שאומר אין אחד מכם נזיר משמע נמי שאין אחד מהם נזיר וחבירו מיהא הוי נזיר [ו]ולא[5] שאין [בשנים] הראשונים שום נזיר שהרי לא ניתנה נזירות אלא להפלאה [ה]אלא אי הוי אמר הרביעי לשנים הראשונים הריני נזיר שאין שום אחד מכם נזיר הרביעי יהיה נזיר ששנים הראשונים אינם נזירים לרבי טרפון ושפיר הוה חשוב הפלאה ומהאי טעמא ניחא אמאי לא תנא תו שאין שניהם[6] נזירין שאין כולכם נזירים דאי אמר הכי היה ודאי נזיר לרבי טרפון לפי מה שהאמת הוא שאין שניהם נזירין ולא כולם נזירין [ג] אלא מאי הרביעי שאמר שאין אחד מהם נזיר: **הרתיע** לאחוריו. פירוש חזר לאחוריו ולא נודע מי היה אין נזיר שום אחד מן השנים הראשונים[7] דאע"פ שברור הוא כדברי האחד מ"מ כיון שלא הוברר לנו דברי מי נתקיימו אין אחד מהן נזיר ובגמרא מוקי לה כרבי יהודה דאמר דלא מתית איניש נפשיה לספיקא: **רבי** שמעון אומר יאמר אם כדברי הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה. ר"ש לטעמיה דספק נזירות להחמיר והוי כל אחד נזיר מספק ואסור [ביין וטומאה] [ד] וגם אי אפשר לו לגלח בשביל ספק נזירות בלא הבאת קרבן ואינו יכול להביא קרבן דשמא לא נזיר הוא ומייתי חולין בעזרה לכך קנסו[8] שיאמר כל אחד ואחד אם כדברי הריני נזיר חובה ואם לאו נזיר נדבה מעתה ומקבל נזירות ויביא קרבן ויצא ידי חובה ממה נפשך ויהיה אסור[9] ביין ובתגלחת והני תנאי רבי יהודה ורבי [שמעון] נחלקו אליבא דבית הלל רבי יהודה סבר אף על גב דבית הלל סברי דמי שנתקיימו דבריו הוי נזיר כדמפרש ואזיל בגמרא הני מילי כשנודע לבסוף דברי מי נתקיימו אבל הכא שהרתיע לאחוריו

פי' הרא"ש

על נזירותו: אם עד שלא נגנבה בהמתו נדר ה"ז נזיר. ולא יתיר לו החכם בפתח זה דנולד הוי מה שנגנבה בהמתו אחר הנדר ואין פותחין בנולד: ואם לאחר שנגנבה נזר ואמר אילו הייתי יודע שנגנבו לא הייתי נודר ה"ז פתח ויתירנו החכם. וכזו טעה נחום המדי כשעלו נזירים מן הגולה ומצאו בהמ"ק שחרב והם נדרו קודם שחרב והתיר להם ואמרו לו חכמים דנולד הוא ואין פותחין בנולד א"ר שטפוה רבנן לרבי אליעזר לאוקמיה בשיטתייהו. שטפוהו והעבירוהו מסברתו והודה לדבריהם שהרי ר' אליעזר היה בשעת החורבן כדאיתא פ' הנזקין שר"א ור' יהושע נשאו מטתו של ריב"ז כשהוציאוהו מירושלים. נמצא שהיה באותו מנין כשאמרו חכמים לנחום שטעה דאין פותחים בנולד. ולא אמר דבר אלמא שחזר מסברתו והודה לדברי חכמים: אבל פותחין בתנאי נולד. דאמרי להו אילו אתו אנשי דאמרי לכו דחרב בה"מ מי הוו נדריתו. אילו היו באין אנשים והיו נותנין לכם עצה שלא תנזרו אולי יחרב ב"ה קודם כלות נזירותכם כלום הייתם נוזרים ואמרו כן היינו נמלכים ושומעים לעצתם פתח הוי אע"פ שעצתם תלויה בנולד דדמי להא דאמר פ"ד דנדרים אילו באו י' בני אדם ופייסוך שלא היית נודר כלום היית נודר דהוי פתח ה"נ כיון שתולה היתרו בעצת אנשים פתח הוי. אע"פ שעצתם היתה מחמת דבר הנולד לא מיקרי נולד כיון שמחמת עצתם היה חוזר: אי הואי התם כשאמרו חכמים לנחום דחורבן ב"ה הוי נולד הוה אמינא להו דלאו נולד הוא לפי שיודעים היו שעתיד בהמ"ק לחרוב דכתיב היכל ה' היכל ה' זה מקדש ראשון ומקדש שני. מקרא הוא בירמיה ואל תבטחו אל דברי השקר לאמר היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה ולא תבוא עלינו רעה. ופי' ליה רבותינו שהיה מוכיח את הרשעים שהיו מתייאשים מן הפורענות ואומרים אם יחרב היכל זה עוד יבנה לנו היכל בית שני. ואם יחרב גם אותו עוד יבנה לנו שלישי לימות המשיח אלמא יודעים היו שיחרב: ומשני נהי דידעי שיחרב לא ידעו אימת הלכך הוי נולד שלא היו נמנעים בשביל זה מלידור כיון שלא ידעו אימתי יחרב: ופריך אביי וכי לא ידעי אימת נחרב והא כתיב בספר דניאל שבועים שבעה נחתך על עמך ועל עיר קדשך פי' שמיטות ע' דהיינו ת"ך שנה שיהיה בין חורבן הא' לחורבן הב' דהיינו ע' של גלות בבל ות"ך שעמד בית שני ומשני דאכתי לא ידעי באיזה יום אי בתחילת שנה או בסופה: היו מהלכין בדרך וכו' ב"ש אומרים כולם נזירים פירשתיה למעלה בפירקא: ב"ה אומרים אין נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו ובגמ'

מסורת הש"ם

א) נדרים סד., ב) לעיל לא., ג) [סוטה ג.], ד) [צ"ל לכלות הפשע ולהתם חטאות], ה) [לקמן לד.], ו) [שם], ז) נ"א והגלה אין, ח) נ"א אבל,

◆

תורה אור השלם

1. אַל תִּבְטְחוּ לָכֶם אֶל דִּבְרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הֵיכַל יְיָ הֵיכַל יְיָ הֵיכַל יְיָ הֵמָּה: ירמיהו ז ד

2. שָׁבֻעִים שִׁבְעִים נֶחְתַּךְ עַל עַמְּךָ וְעַל עִיר קָדְשֶׁךָ לְכַלֵּא הַפֶּשַׁע וּלְהָתֵם חַטָּאוֹת וּלְכַפֵּר עָוֹן וּלְהָבִיא צֶדֶק עֹלָמִים וְלַחְתֹּם חָזוֹן וְנָבִיא וְלִמְשֹׁחַ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים: דניאל ט כד

◆

נוסחת הריב"ן

א) גלחוהו חכמים לר"א והעבירוהו כו': ב) במתני' דמס' נדרים מקמי מס' נזיר וכדמפרש כו': ג) אתא: ד) להתם: ה) בימינו לא תבא: ו) עלינו: ז) היו:

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה אמרו לו כל שנזר: (ב) רש"י ד"ה כל שנזר וכו' הרי זה נזיר: (ג) ד"ה ומשחרב וכו' שיכול לומר אילו כצ"ל ותיבת לו נמחק: (ד) ד"ה שטפוהו וכו' כמתני' דמס' נזיר דנדרים מקמי: (ה) ד"ה א"ר יוסף אי הואי התם ה"א להון להנהו: (ו) ד"ה ר' שמעון וכו' לטעמיה דאמר כ"כ פ"ק דף ח:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר ר"י אימא מי שנתקיימו דבריו. כ"כ עי' א"מ: **ב]** תד"ה ור"ט אומר וכו' ולכך אין כאן קבלת וכו' עד שיבוא אליהו ויגלוהו דכיון שלא וכו' וחברו מיהא הוי נזיר ולא היה שאין כצ"ל: **ג]** באו"ד ולא כולם נזירים אלא מאי תיבות אלא מאי נמחק. וכ"כ אפי'. א"מ: **ד]** ד"ה ר"ש אומר וכו' ואסור ביין ובטומאה ובתגלחת כצ"ל:

◆

הגהות התוספות

1. נ"ל אלא על דעת. 2. נ"ל דסברי 3. נ"ל שזה. 4. נב"א שאפילו. 5. נ"ל ולא היה. 6. נ"ל שניהם. 7. תיבות מן השנים הראשונים נמחק, ונ"ל אין נזיר שום אחד מהם וכו'. 8. נ"ל התקינו. 9. נ"ל מותר.

◆

מוסף רש"י

פותחין בנולד. כדבר שלא היה כעולם בשעת נדרו עדיין ועתידין לבוא לעולם לאחר שנדר (נדרים סד.). **ואחד בא כנגדן.** ויפתח אחד מאלו השנים ואמר הריני נזיר שזה פלוני. כלומר הריני נזיר אם זה פלוני, ואחד אומר הריני נזיר אם אין זה פלוני, דודאי אינו איש פלוני ואחד אומר הריני נזיר אם אין זה פלוני, וכל אחד ואמר הריני נזיר אם אחד מכם נזיר, וכל הרביעי ואמר הריני נזיר אם אין אחד מכם נזיר, דודאי יש בכם אחד שהוא נזיר, וכל החמישי לאותן שנים הראשונים ואמר הריני נזיר אם שניכם נזירים, דודאי אינכם נזירים, וכל ששי ואמר לכולם הריני נזיר אם כולכם נזירים (לעיל לא.). **בית שמאי אומרים כולן נזירים.** הואיל ואין לך אחד מהן שלא אמר הריני נזיר, ואע"פ שכולן טוענין שהיו ספורין שאינן כמו שהן אומרים (שם).